

شیری فول کریم و نه خوشی دل

سَلَق بۆ تەندروس

سَلَق Swiss Chard

سەرچاویەکی زۆر باشە بۆ کالسیۆم کە رۆلێکی بەرچاوی ھەیە لە پاراستنی تەندروستی ئێسکەکان، ھەرھەم سَلَق سەرچاویەکی بەھێزە بۆ فیتامین K1 کە لە کۆئەندامی ھەرسدا دەگۆڕێ بۆ فیتامین K2 کە ئەویش رۆلێکی گرنگی تری ھەیە لە چالاککردنەوەی پرۆتینە سەرەکییەکی ئێسک بە ناوی ئۆستیۆکالسین Osteocalcin. سَلَق رێژەیەکی بەرز لە کانسزای مەگنسیۆم لەخۆدەگرێت کە تا راددەیەکی باش سوودبەخشە بۆ تەندروستی ئێسکەکان. نزیکەی 70% ی مەگنسیۆمی لەش لە ئێسکەکانماندا جیگەر دەبێت، لەم رێژەیە ھەندێکی پتەوی و شیویە فیزیکیەکی ئێسک دەپارێزێت و ھەندێکی تریش لەسەر رووی ئێسکەکان جیگەر دەبێت یان خەزن دەکریت و لەش لەکاتی پێویستدا

ناوچۆشی خۆئێبەرەکاندا دەنیشیت بەتایبەتی خۆئێبەرە قەبارە مام ناوەندییەکان، دەرەنجام خۆئێبەرەکان تەسک دەبنەو و برێکی کەمتری خۆئێبەرەکاندا گۆزەر دەکات، بەمەش دەوترێت رەقبوونی خۆئێبەرەکان Atherosclerosis. رەقبوونی خۆئێبەرەکانی تاجی دل دەبنە ھۆی کە مەبوونەو لێشای خۆئێبەرەکان بۆ ماسولکە دل، واتە کە مەبوونی ئۆکسیجین بۆ ماسولکە کە دەبێتە ھۆی نازاریکی توند و دژوار لەناوەرستی سینگدا کە بە سینگەکوژی یان سینگەدەرە Angina یان نەخۆشی دل ناوژدە دەکریت. شیر بەم رێژە چەورییەو ھەرگیز گونجاو نییە بۆ ھەموو ئەو کەسانەکی ناستی کۆلیستیرۆلی خۆئێبەرەکان بەرزە یان نەخۆشی شەکرە یان نەخۆشی دل یان نەخۆشی بەرزبوونەوەی پەستانی خۆئێبەرەکان ھەیە. تا بۆ منداڵانی ژێر تەمەنی یەک سالی شیر یان چەوری یان فول کریم پەسند ناکریت. لە کارگەکانی ئەلباندا رێژەی چەوری شیر و پەنیر و ماست کەم و زیاد دەکریت، بۆ نمونە شیرینی فول کریم و کەم چەوری (نیو چەوری) و شیرینی بێ چەوری سازکراون کە لە گەل ھەر تەمەنیەک و حالەت و نەخۆشییەکاندا بگونجێت. بۆ خۆپاراستن لە نەخۆشی دل و بۆ کەسانی تووشبوو بە نەخۆشییە درێژخایەنەکان تەنیا شیرینی کەم چەوری یان شیرینی بێ چەوری Skimmed milk بۆ دابینکردنی پرۆتین و کالسیۆمی گونجاو و بێ مەترسییە.

شیری فول کریم (کامل الدسم Full cream) رێژەیەکی بەرز یان چەوری لەخۆدەگرێت. چەوری شیر لە جۆری چەورییە تێرەکانە Saturated fats کە لە لەشدا دەبێتە سەرچاوە بۆ بەرزبوونەوەی ناستی کۆلیستیرۆلی خراب LDL لە خۆئێبەرەکان Milk بە گشتی رێژەیەکی بەرز یان چەورییە تێرەکان تێدایە. پێوندی نیوان چەورییە تێرەکان و بەرزبوونەوەی ناستی کۆلیستیرۆلی خۆئێبەرەکان و تووشبوون بە نەخۆشی دل پێوندییەکی چەسپاوە، ناستی بەرز یان چەوری کۆلیستیرۆلی خراب لە خۆئێبەرەکاندا بە کرداری ئۆکسەن لەسەر

بەھای خۆراکی چەوئەندەر

خۆراکی ناو چەوئەندەر، بە پێی چەندین لێکۆلینەوەی زانستی چروپەرە بەرگری لەش بەھێزەدەکات دژی شێرپەنجە گەدە و شێرپەنجە کۆلۆن. خواردنی چەوئەندەر، ناستی کۆلیستیرۆلی خراب LDL لە خۆئێبەرەکاندا تارا دەدەن بە باش دادبەزنی و ناستی کۆلیستیرۆلی باش HDL لە خۆئێبەرەکاندا بەرز دەکات، بەم شێوەیە رینگە دەگرێت لە تووشبوون بە نەخۆشی رەقبوونی خۆئێبەرەکان و تووشبوون بە نەخۆشی دل. ماددەبەکی تریش لە چەوئەندەرەدا بە ناوی بیتائین Betaine کە دژی ھۆکردن لە لەشدا کار دەکات. جگە لەمانەش، چەوئەندەر برێکی باشی لە کۆمەڵەی فیتامین B و فۆلیت تێدایە کە زۆر گرنگن بۆ گەشەیی دروستی شانەکانی کۆریە و پاراستنی لە سەقەتە زگماکییەکان لەکاتی دووگیانیدا.

پیشەسازی گرنگە بۆ بەرھەمھێنانی شەکرێ ئاسایی. بە کۆلاندن یان بە تورشی، چەوئەندەر سوودی تەندروستی زۆری ھەیە، چونکە جگە لە شەکر گەلێک پێکھاتووی خۆراکی گرنگی تێدایە کە رۆلێان ھەیە بۆ خۆپاراستن لە چەندین نەخۆشی وەک نەخۆشی دل، سەقەتیە زگماکییەکانی کۆریە، ھەندێک جۆری شێرپەنجە بەتایبەتی شێرپەنجە کۆلۆن. بیتاسایانین B-tacyanin ئەو ماددەبەکی کە رەنگە سوورەکی سَلَق پێکدەھێنێت، فاکتەرێکی بەھێزە دژی چەندین جۆری شێرپەنجە. ریشاڵی

چێژە شیرینیەکی چەوئەندەر یان سَلَقی سوور Red beets دەگەرێتەو بۆ رێژە بەرزەکی شەکرێ چەوئەندەر. چەوئەندەر لە ھەموو سەوزەواتەکان زیاتر شەکرێ تێدایە، ھەر بۆیە شەکرە ماددەبەکی خامی

تى ئىسكەكان

خۇراك و مەزاج

لە چەندىن لىكۆلىنەۋەدا ھاتوۋە كە لەۋانەيە چەندىتى و چۆنىيەتى خۇراك رۇلى بەرچاۋى ھەيىت لە ھەلبەزىن و دابەزىنى ئاستى مەزاج Mood و ناپەھەتى دەروونى و ھەستىكرىن بەيى و زەيى. ئەگەرچى ئەم مەسەلەيە ھىشتا لىكۆلىنەۋەي زىياترى لەسەر دەكرىت، بەلام ئەو راستىيە بەرجەستە بوۋە كە خۇراك بە چەندىن رىنگە كاريگەرى دەكاتە سەر كىمىيى لەش (زىندەكىمىيا). خۇراكى خىزا، خۇراكە سىپىكراۋەكان R-Processed foods كە ماددە خۇراكىيە گىرنگەكانىان لابران، كەسانىك كە زىياتر ئەم جۆرە خۇراكانە دەخۇن دوچارى كەمى ئەم ماددانە دەبىنەۋە. لەۋانەيە كە خۇراكەكەت چىژىكى خۇشى ھەيىت، بەلام مەرج نىيە كە بەھايەكى خۇراكى بەرزى ھەيىت، دەرەنجام ئەگەرى ناچىگىرېوونى ئاستى شەكرى خۇن دىتە پىشەۋە لەگەل ئەگەرى كەمى چەندىن ماددەى خۇراكى گىرنگ لە ڧىتامىن، رىشال، كانزاكان، ماددە دژەتۇكسانەكان، ئەمەش كاريگەرى نىگەتىڧى دەيىت لەسەر مەزاج و ئاستى وزە لەشدا. لەلايەكى ترەۋە، كەمى ڧىتامىنەكانى B1 و B6 و B9 و B12 لە خۇراكدا نامادەباشى توۋشوبون بە بىزارى و دلتوندى

زىاد دەكەن، ئەم ڧىتامىنەنە بە رىژەيەكى باش لە سەۋزە و ميوە و گۆشت و ماسى و پاقلەمەنىيەكاندا ھەن. بۇ ھىشتەنەۋەي بالانس لە نىۋان ئاستى وزە و مەزاجىكى باشدا، دوررەكە لەو خۇراكانەي بە خىرابى كە دەبەنە ھۇي بەرزوبونەۋەي ئاستى شەكرى خۇن، ئەو خۇراكە كاربۇھىدراتىيەنەي كە بەرە بەرە شەكرى گلوكۇز دەبەخشن سوۋدىان ھەيە بۇ راگرتنى ئەم بالانسە بۇ نمونە دانەۋىلەي تەۋاۋ، پاقلەمەنىيەكان، ميوە. ھەرۋەھا بۇ راگرتنى ھاۋسەنگى شەكرى خۇن، پىسپۇران جەخت لەسەر ئەۋە دەكەنەۋە كە ھىچ زەمىكى سەرەكى خۇراك بەلاۋە نەنرېت، ئەمە سەرەپراي خۇاردنەۋەي بىرىكى زۇرى ئاۋ.

سوۋدى لىۋەردە گىرېت. گەلاكانى سلق سەرچاۋەيەكى دەۋلەمەندىن بۇ ماددەى بىتاكارۋىتىن Beta-arotene كە لە لەشدا دەگۇرېت بۇ ڧىتامىن A كە تا راددەيەكى زۇر پىۋىستە بۇ چاۋەكان بەتايىبەتى بۇ كىردارى بىننىن و خۇپاراستن لە توۋشوبون بە ئاۋى سىپى Cat-ract تا رىژەى 40%. ئەو ماددە دژەتۇكسانەنەي كە لە سلقدان جگە لە بىتاكارۋىتىن برىتىن لە: لىۋىتىن Zeaxanthin و لىيازاتىتىن Lutein anthin كە زىياتر لە ھاۋىنەي چاۋ و تۇرەي چاۋدا چىرەبەنەۋە و لە كاريگەرىيەكانى تىكەدەرەنەي كىردارى ئوكسان Oxidation دەپارېژىن. ئەۋەش سەلمىتراۋە كە خۇاردنى سلق جگە لە خۇپاراستن لە ئاۋى سىپى، چاۋەكان تا راددەيەكى بەرز دەپارېژىت لەو گۇرەنە خۇراپانەي كە لە گەل پىرېووندا بەسەر چاۋەكاندا دىن و كىردارى بىننىن تىكەدەن.

گەس و فەلافل قە لەۋەت دەكەن

ۋاى لىدەكات كە پىتر لە يەك لە فە بىخوات، يان خۇاردنى دىكە لەھەمان كاتدا بىخوات ۋەكو ھەۋىر بە گۆشت يان (كولېرە بە روونى كۇيە) كە ئەمانەش لە روۋى رىژەى زىادى چەۋرىيەۋە ھىچيان لە لەفەى فەلافل كەمتر نىيە.

زەيتدا سوۋردەكرېنەۋە. كەۋاتە رىژەيەكى زۇرى چەۋرى لە فەلافلدا ھەيە، ۋاتە وزەيەكى زىياترى تىدەيە، لەو كاتەي كە ھەر يەك گرام چەۋرى 9 كالۇرى وزەى تىدەيە. ھەرۋەھا كە فەلافل بە گەرمى دەخىرېتە ناۋ سەموون، ھىشتا زۇر رۇنى پىۋە ماۋە كە نەچۇراۋەتەۋە، ئەم بىرە چەۋرىيەش دەچىتە ناۋ سەموونەكە، دەرەنجام لەفەيەكى پىر چەۋرى لى دەردەچىت. جگە لەمانە، بۇن و چىژ و بەھاراتەكەى ناۋ فەلافل و بەكارھىنانى عەنەب و سەلاتە و ترشىيات و ساس يان كەچەب بۇ زۇر كەس وروژېنەرى ئارەزۋى خۇاردنە

گەس، يەككە لە خۇراكە خىراكان Fast foods و رىژەيەكى بەرزى چەۋرى لەخۇدە گىرېت، بەكارھىنانى جۇرەھا بەھارات ۋا لە گەس دەكات كە خەلك لەبەر بۇن و چىژەكەي پەسندى بىكەن، بۇيە ئىستاش كەسائىك ھەن ئەگەرچى ھەست بە برسېۋونىكى زۇرىش نەكەن لەكاتى نىكېۋونەۋەيان لە شوئىنەكانى فرۇشتىنى گەس حەز لە خۇاردنى يەك يان دوۋ لەفەى گەس دەكەن. فەلافل پىكھاتسوۋە لە نۇكى ھارپراۋ، بەھارات، سىر، ئىنجا لەناۋ رۇن يان زەيت سوۋردەكرېتەۋە. نۇكە ھارپراۋەكان روۋبەرى روۋيان زىياترە لە نۇكى خىر، بۇيە بىرىكى زۇرى چەۋرى لەخۇدەگىن لەو كاتەي كە لەناۋ رۇن يان

تەندىر

ژمارە
۱۲/۱۳

ماكه كانى ن

نەخۇشى شەكرە Diabetes mellitus كە بە تەۋاۋى كۆنترۆل نەكرائىت لەۋانەيە كە بېتتە ئەگەرى چەندىن ماك يان ئالۋىزى تەندروستى كە ھەندىك جار ژيان دەخەنە مەترسىيەۋە. كارىگەرىيەكان لەسەر كۆنەنامى دەماردا برىتتىن لە: ھەركردنى دەمارەكان بەتايىبەتى دەمارەكانى دەورۋوبەر كە نىشانەكانى برىتتىن لە: ھەستكردن بە نازار يان سېرپون و تەزىن لە پەلەكاندا، بەتايىبەتى لە پېيەكاندا كە ھەندىك جار كار دەگاتە كەمبۈنەۋەدى يان نەمانى ھەست لە پېيەكاندا. ئالۋىزى لە گورچىلەكاندا: لەۋانەيە كە نەخۇشى شەكرە بەر لە دەرکەۋتنى نىشانەكانى بېتتە ھۆى گرفتى گەۋرە لە فرمانى گورچىلەكاندا. كارىگەرىيەكان لەسەر چاۋەكاندا: نەخۇشى شەكرە لەۋانەيە كە گرفتى گەۋرە

ئەۋانەى بە ھەلە ل

ھېشتا زۇر كەس بە ھەلە لە رىجىم Dieting گەبىشتون، بە تايىبەتى ئەۋانەى كە كىشى لەشپان زىادە يان قەلەون، لايان ۋايى كە رىجىمى خۆراك ماناى خۆبىرىكىردن يان بەلاۋىنانى ژەمىك يان دوو ژەمى خوارنە. لە رىجىمى خۆراكى ھەلەدا، ئەۋ كەسە دوچارى كەمى زۇربەى ھەرە زۇرى ماددە خۇراكىيە گرنىگەگان دەبىتتەۋە لە وزە و پىرۇتتىن و قىتامىن و كانزا. بۇيە ھەموۋ ئەۋ كەسانەى كە پەپرەۋى رىجىمى ھەلە دەكەن، دوچارى كەم خويىنى و كەمى كانزا و قىتامىنەكان دەبنەۋە كە بە شىۋەدى بىج تاقەتى و قزھەلۋەرىن و رەنگ زەردبۈون خۆى نىشان دەدات. ھەرۋەھا، رىجىمى ھەلە ئەگەرچى بېتتە ھۆى كەمبۈنەۋەدى بىرئىك چەۋرى، بەلام دەبىتتە ھۆى ونكردىن بارستايى ماسۈلكەكانىش يان پوكانەۋەبان، ھەرۋەھا دا بەزاندىنى كىش بە خىزايى و لەسەر حىسابى تەندروستى ھەرگىز پەسند ناكىرت و ناكامى باشى نايىت. ئەۋ چەند كىلۋگرام چەۋرىيە زىادەى كە ھەتە، لەمىژە بەرە بەرە كۆپۋتەۋە، ناكىرت ئاۋا بە خىزايى دا بەزىنرەت مەگەر لەسەر حىسابى تەندروستىت

ژەھرە سىيەكان White Poisons

ھىرۋىيىن Heroin و كۆكائىن Cocaine كە دوو ماددەى ھۆشبەرى ترسناكن، بە ژەھرە سىيەكان ناۋزەدە دەكرىن. بەكارھىنانى ھىرۋىيىن يان كۆكائىن پاش ماۋىيەكى كەم و بە خىزايى دەبىتتە ئەگەرى ئالۋودەۋون و راھاتىن A-diction لەگەل زىادكردىنى ژەمەكانىان Tolerance ژيان بە سەختى دەخەنە مەترسىيەۋە. بەكارھىنەر يان توشىۋو بە سەختى تەسلىمى ئەم ماددانە دەبىت و ھەرگىز ناتوائىت كە ۋازيان لىج بەئىتت، لە ئەنجامدا تەندروستى و پىشە و خىزان لەدەست دەدات و بە ھەر نىرخىك بىت ھەۋلى پەيداكردىان دەدات كە زۇر جار كار دەكاتە درۋكردن و دزى و تاۋانكردن. راھاتۋو كە ماددەكەى لىج بىرپىت ئەۋا تەنبا لەپاش 12 كاتىمىر نىشانەكانى ۋازھىنانى Withdrawal symptoms لە شىپدا دەردەكەۋن كە برىتتىن لە: ھەستكردن بە پەستى و نىگەرانى، شىۋان و نارەحەتى دەروۋنى، نارەزۋوبەكى بەھىز بۇ پەيداكردىنى ماددە ھۆشبەرەكە، بۇرژان و باۋىشك، خىزابۋونى ھەناسە، زىادبۋونى لىك، گىرانى لوت، ھىلنج و رشانەۋە، نازار لە ماسۈلكەكاندا، سك ئىشە، سىكچون، نارەقەكردن، فراۋانبۋونى بىلبىلەى چاۋ، دەست لەرزىن، نەمانى ئارەزۋوى خوارن. بەكارھىنانى ماددە ھۆشبەرەكان توشىۋو دوچارى چەندىن ئالۋىزى تەندروستى تر دەكات لەمانە: ھەركردنى پىست و شانەكانى ژىرەۋەى پىست، كۆبۈنەۋەدى گىرپى ھەۋكردن يان قونىز لە پىست و سىيەكان و مېشكدا، ھەۋكردىنى زمانەكانى دل، ھەۋكردىنى شانەكانى سىيەكان، گەشكە يان پەركەم، تىكچۈۋونى شانەكانى جگەر، ۋەستانى خولى مانگانە (عادە) لە ئافرەتدا، ھەۋكردىنى جومگەكان، لە كۆتايىشدا لەھۆشچۈون و مردن. پىۋىستە ئەۋەش لەبىر نەكەين كە بەكارھىنەرانى ماددە ھۆشبەرەكان بەپىي ياساى سزادانى عىراقى زىندانى دەكرىن بۇ ماۋەى 3-15 سال، ھەرۋەھا ئەۋانەى كە بازركانى بە ماددە ھۆشبەرەكانەۋە دەكەن بە زىندانى تا ھەتايە حوكم دەدرىن.

تەندروستى
گولان
 ژمارە (۸۰۹)
 ۲۰۱۰/۱۲/۱۳
 ۶۸

